

ВІДДІЛ ОСВИТИ НОВГОРОД-СІВЕРСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
РАЙОННИЙ МЕТОДКАБІНЕТ

Матеріали учасника
районного етапу
обласного педагогічного ярмарку

**"Інноваційна
освітня діяльність
у загальноосвітніх навчальних
зкладах області"**
**Лопатинської
Світлани Іванівни**

*Допатинська
Світлана
Іванівна*

Учитель початкових класів
Смяцької зош І-ІІІ ст.
Новгород – Сіверського р-ну.
Педагогічний стаж роботи–27 років
Старший учитель.

Моє педагогічне кредо:

**«Щодня поспішаю зранку до школи
Щоб двері найменшим
В світ знань відчинить.
Щоб творчості іскру і віру у себе
У кожному серці зуміть запалить».**

ОПИС ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ВІДДІЛ ОСВІТИ НОВГОРОД-СІВЕРСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІ
СМЯЦЬКА ЗОШ І - ІІІ СТУПЕНІВ

"Впровадження
інноваційних технологій
в навчальному процесі
вчителя початкових класів"

*З досвіду роботи
вчителя початкових класів
Лопатинської
Світлани Іванівни*

2013 р.

**Якщо ви володієте знаннями,
дайте іншим запалити від
нього свої факели.**

Томас Фуллер

Для того щоб знайти гідне місце в оновленому світі , пристосуватися до нових економічних та політичних умов, молодій людині потрібна якісна освіта. Саме на освіту розраховують батьки, які хочуть бачити своїх дітей , підготовленими до життя, саме її прагнуть діти , які мріють знайти своє місце в житті, бути незалежними, вільними, здатними самотійно осмислювати явища навколишньої дійсності, відстоювати свою думку перед будь-ким і будь-де.

Молоде покоління приходить до школи з бажанням діяти , причому діяти успішно. Дітям подобається обговорювати проблеми, ставити питання брати інтерв'ю, приймати рішення, придумувати, фантазувати. Якщо вчитель постійно організовує на своїх уроках таку діяльність, то навчання буде успішним , а здобуті знання - якісними . Педагог, який працює творчо, який розуміє проблеми своїх учнів має зорієнтувати їх на вирішення будь – якої проблеми, своєї ролі в її розв'язанні.

Визначальна складова моєї роботи – це пошук і впровадження інноваційних педагогічних технологій навчання відповідно до сучасних потреб особистості. Орієнтація на особистість вимагає від учителя впровадження педагогічних технологій, які включають учнів в активну діяльність, стимулюють до творчого пошуку, розвитку мислення, самотійності. Тому й поставила собі за мету: вчити учнів осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах , думати, вникати в суть явищ, аналізувати, аргументувати власні думки. Виходячи з цього, з'явилася ідея навчити дітей творчо, логічно, самотійно й критично мислити.

Учням початкових класів доступні такі мисленнєві операції, як уміння самотійно здобувати знання, просуватися від конкретного до абстрактного, здатність до умовиводів, порівняння.

Педагог, який працює творчо, який розуміє проблеми своїх учнів, особливості певного учнівського колективу, повинен вміти зорієнтувати їх на осмислення будь - якої проблеми, своєї ролі в її розв'язанні, своєї здатності до індивідуальної і групової роботи, тобто розвивати творче та критичне мислення

Робота вчителя початкових класів має свою специфіку, адже потрібно читати уроки як природничо- математичного напрямку так і гуманітарного і тому користуватися чисто однією новітньою технологією неефективно. Доводиться в своїй роботі використовувати елементи різних новітніх технологій. Ось тому і складається своя технологія, в основі якої лежать елементи різних технологій, активні методи і прийоми, які допомагають вчителю втілити в життя свої задуми, а учням отримувати якісні знання, не втративши бажання до здобуття нових.

В своїй роботі використовую такі технології: «Розвиток критичного мислення», «Проектна технологія», «Групова (колективна) технологія», «Ігрова технологія», «Особистісно зорієнтована технологія», «Проблемно-пошукова» тощо.

Для розв'язання важливого питання розвитку критичного мислення (КМ), виокремила ряд форм, методів і прийомів, оскільки саме вони забезпечують активну взаємодію (учитель – учень, учень – учень, учень – учитель) діалогічне, дискусійне спілкування, взаємонавчання – те що і є, на мою думку, базою для формування характеристик КМ.

Критичне мислення – це здатність людини чітко визначати проблему, яку необхідно розв'язати; самостійно знайти, опрацювати і проаналізувати інформацію; логічно побудувати свої думки, навести переконливу аргументацію; бути відкритим до сприйняття думок інших і водночас принциповим у відстоюванні своїх позицій.

Урок читання вважаю основою для розвитку КМ молодших школярів. Організую його так, щоб учні були не спостерігачами, пасивними об'єктами сприйняття літературного матеріалу, а стали рівноправними суб'єктами творчого процесу, активними шукачами, дослідниками тексту, критиками.

Уроки КМ, зазвичай, проводжу за такою структурою:

I. Опрацювання системи доказів як стимулу до майбутньої діяльності

II. Сприйняття інформації та аналіз її змісту.

III. Розробка системи доказів, прийняття рішень.

IV. Рефлексія.

V. Творче застосування здобутих знань.

VI. Домашній порадник.

(Додаток 1)

Велику роль у розвитку КМ відіграє постановка, навчання формулювати запитання різної складності. Тому на всіх етапах уроку використовую шість евристичних запитань: «Хто?», «Що?», «Де?», «Як?», «Коли?», «Чому?». Також застосовую «відкриті», «закриті», аналітичні запитання на тлумачення, синтез, оцінку.

Урок поділяю на три фази:

- фаза актуалізації;
- фаза побудови знань;
- фаза консолідації.

Фаза актуалізації має на меті:

- актуалізувати («оживити») в пам'яті учнів уже наявні знання;
- неформальним шляхом оцінити те, що учні вже знають;
- встановити мету навчання;
- зосередити учнів на темі.

Фаза побудови знань відбувається в основній частині уроку й має на меті:

- порівняти очікування учнів із тим, що вивчається;
- порівняти очікування та висловити нові;
- виявити основні моменти;
- відстежити процеси мислення (перебіг думок учнів);
- зробити висновки і узагальнення матеріалу;
- поєднати зміст уроку з особистим досвідом учнів;
- поставити запитання до вивченого на уроці матеріалу.

Фаза консолідації має на меті:

- узагальнити основні ідеї;
- обмінятися думками;
- виявити особисте ставлення;
- апробувати ці ідеї;
- оцінити, як відбувається процес навчання;
- поставити додаткові запитання.

На уроці у фазі консолідації використовую методи «Семантична картка» (представити учням поняття з розповіді) і «Припущення на основі запропонованих слів» (оцінити фонові знання учнів).

У фазі побудови знань застосовую метод «Спрямоване читання».

Під час фази консолідації учні складають «Картку персонажів», застосовую метод «Обміркуйте – об'єднайтеся у пари – обміняйтесь думками».

Наведу фрагмент такої роботи.

Урок позакласного читання. 3 клас.

Олександр Ємченко « Драма на болоті».

Робота над темою уроку.

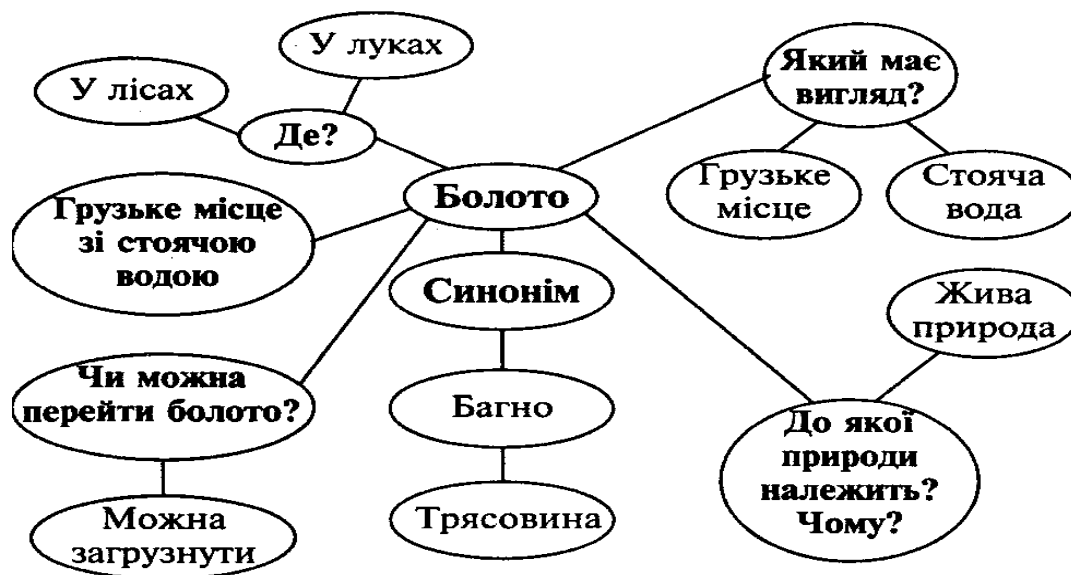
Учні готуються до вивчення матеріалу уроку.

Метод «Семантична картка».

- Ви зараз мовчки читатимете оповідання. У цьому творі є нове поняття «болото».

- Що ви знаєте про цей термін?

Демонстрація ілюстрації з зображенням болота.

Словникова робота.

Двоє підготовлених учнів пояснюють значення слів:
драма, дріб, вольєр, здобич, єгер, стодола, лебідка.

Метод «Припущення на основі запропонованих слів».

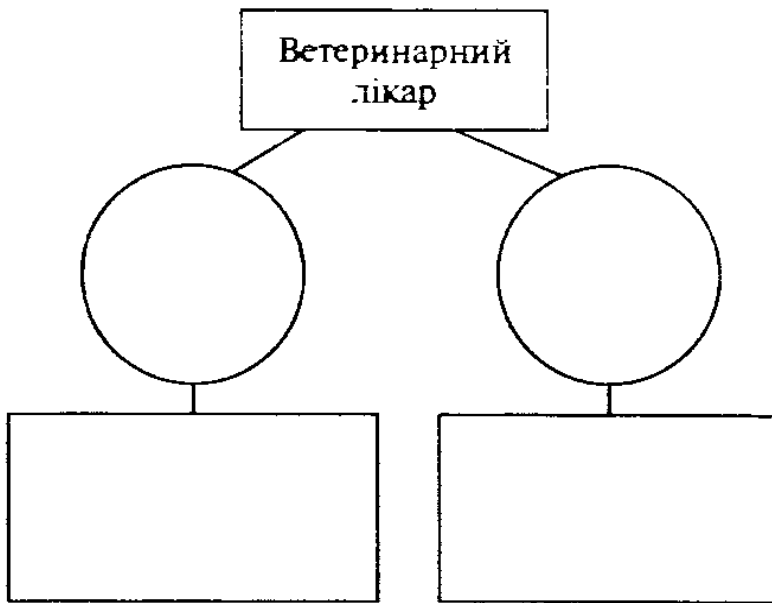
- А тепер я хочу, щоб ви подумали про п'ять таких понять: болото, вовки, здобич, єгер, лосиха.
 - Яку історію можете придумати, щоб фігурували ці слова?
 - Подумайте про місце дії персонажів.
 - Об'єднайтесь у пари за зображеннями тварин на бейджах, що ви отримали, та поєднайте свої ідеї у вигляді історії.
 - Один учень з кожної пари повинен підготуватися, щоб розповісти вашу історію.
- Учні обговорюють п'ять хвилин.*
- Хто хотів би розповісти, яка історія вийшла?
- Учні розповідають свої історії (4 – 5 учнів).*
- Будемо працювати з текстом Олександра Ємченко «Драма на болоті».

Метод «Спрямоване читання».

Ви будете читати мовчки та робити зупинки. Перед кожною наступною частиною історії я ставитиму вам запитання, а ви будете мовчки читати і знаходити на нього відповідь.

Консолідація.

А тепер поміркуємо про персонажів цього оповідання. Будь ласка, об'єднайтесь у ті самі пари, що й на початку уроку. Зараз вам треба обрати двох персонажів цього оповідання. Одним із них буде ветлікар, а другим – персонаж за вашим бажанням. Вам треба буде заповнити картку персонажів.

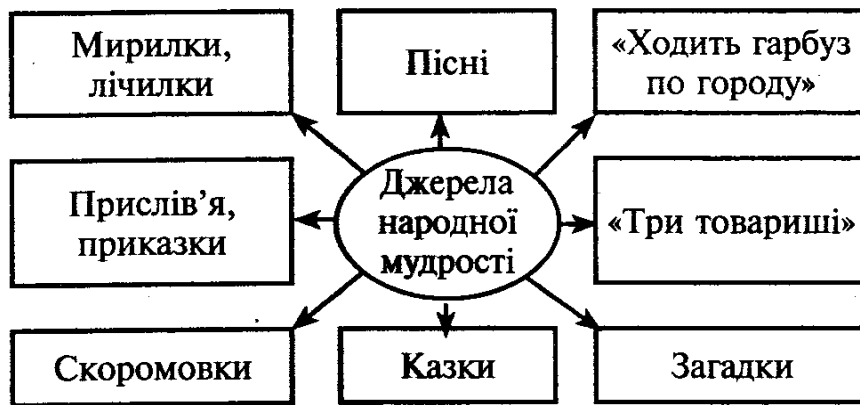
Далі напишіть характеристики цього персонажа в колах, а у прямокутниках докази за текстом, що підтверджують ці характеристики.

Навчитися мислити критично не можна протягом одного уроку. Для цього під час уроку намагаюся створити такі умови, застосувати такі прийоми і методи роботи, які допомагають привчити дітей до того, що мислення стає критичним .

Маленькі школярі дуже часто повторюють уже почуту раніше думку. Я намагаюся спонукати учнів до висловлення особистих суджень, ставлячи перед ними цікаві проблеми. Дуже ефективними тут є запитання типу « Що станеться, якщо всі гори раптом перетворяться на цукрові?», «Якщо у мене раптом виростуть крила...».

Початок розв'язання проблеми – це збирання інформації про неї, бо розмірковувати на порожньому місці неможливо. Для цього я використовую один із класичних методів розвитку критичного мислення – «Асоціативний куш». На дошці в центрі записую ключове слово. А потім занотовую ці фрази, які спадають учням на думку і якимось чином пов'язані з цим поняттям.

Під час вивчення розділу « З чистого джерела народної мудрості» (3-й клас) спочатку розглядаються народні дитячі пісеньки, потім ігри, мирилки, лічилки, прислів'я і приказки. Вже на першому уроці, коли починаємо вивчати розділ, на дошці вивішую схему, в центрі якої записана тема, над якою будемо працювати протягом декількох уроків. Ознайомлюючись з новими формами фольклору, діти поповнюють схему новими «гілками».

На уроці я не спираюсь на більш обізнаних учнів, а намагаюся залучити всіх до отримання нової інформації. Учні обмірковують рішення, яке допоможе оптимально розв'язати поставлену проблему.

(Додаток 2)

Дуже подобається дітям складати сенкан (білий вірш), у якому інформацію подано в стислому вигляді у певній формі:

- 1 – й рядок – тема (1 іменник)
- 2 – й рядок – опис (2 прикметники);
- 3 – й рядок – відношення (фраза з чотирьох слів);
- 5 – й рядок синоніми.

Наприклад:

Дружба
Справжня, міцна
Вабить, допомагає, зв'язує
Підтримує людину все життя
Товаришування

Навчити дитину розуміти те, що вона читає з першого разу, навчити аналізувати прочитане допомагають позначки на полях, які роблять учні під час читання :

- V- відома інформація;
- ¥- не згоден з інформацією;
- + - нова інформація
- ?- інформація, цікавить або дивує.

Цей вид читання спонукає учнів перечитувати те, що незрозуміло та осмислювати ступінь розуміння тексту. (Додаток 3)

Учням початкових класів іноді буває складно сформулювати запитання за вивченою темою під час її опрацювання. Я пропоную дітям записати свої запитання, потім ці аркуші перемішують та роздають знову і учні відповідають на нове запитання . Найцікавіші обговорюємо всім класом.

Гра з чарівним кубом допомагає розглянути поняття з усіх боків чи прослухати різні точки зору стосовно одного й того самого запитання. На гранях куба записані слова «Опиши», «Порівняй», «З чим пов'язане», «Проаналізуй», «Використай», «Визнач «за і проти»». Висловлювати свої ідеї допомагає робота з відкритим реченням, коли кожен наступний учень починає

свою відповідь із запропонованої фрази: «На сьогоднішньому уроці мені найбільше сподобалось...», «Найважливішим відкриттям для мене було...», «Це відкриття дає нам змогу зробити висновок, що ...», «Це рішення допомагає нам...».

Під час роботи над текстом в парах пропоную учням прочитати текст разом, обговорити його, поставити питання один одному, зробити висновки, безпосередньо що дає всім дітям можливість проаналізувати складну інформацію.

Використання перелічених форм навчання на уроках під час розвитку критичного мислення в групових, парних та індивідуальних формах навчання крім розумового розвитку дитини допомагає моїм учням набувати соціальних навичок, знаходити своє місце в колективі, прислухатись до думок своїх однокласників, та вчить толерантного ставлення до інших.

Останнім часом зростає популярність методу проектів. Проектна діяльність – одна з найперспективніших складових освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує необхідні життєві компетентності, яких потребує життя. Метод проектів завжди зорієнтований на самостійну діяльність учнів, яка реалізується як в індивідуальній, так і в парній, груповій діяльності, що завжди передбачає розв'язання проблеми: з одного боку – використання сукупності різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – вміння використовувати знання з різних галузей науки і техніки.

В своїй роботі я також почала використовувати цей метод. Він передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних, творчих по своїй суті.

Нетрадиційний урок за проектною технологією проводжу за такою методикою:

1. Вибираю проблему, обґрунтовую практичність її результату.
2. Визначаю мету і поетапність завдань.
3. Визначаю масштаб роботи, засоби і методи досягнення мети.
4. Формую гіпотези, ідеї реалізації.
5. Розподіляю обов'язки між виконавцями на кожному з етапів проекту
6. Плануючи проект, продумую загальну модель і її структуру.
7. Обираю учнів, що відповідають за інформаційне забезпечення проекту.

Активно використовуюю проектно – технологічну діяльність на уроках: «Я і Україна», «Читання», «Трудове навчання», «Основи здоров'я». Під час використання проектної технології в учнів формуються компетентності, яких потребує життя:

- ⊙ соціальні (навички роботи в групі)
- ⊙ інформаційні (уміння самостійно здобувати інформацію)
- ⊙ комунікативні (вдосконалення спілкування в групі)

Тематику проекту учням пропоную я, а інколи пропонують і самі учні. Працюючи над проектом, учні спілкуються, співпрацюють і допомагають один одному. Перед початком роботи над проектом обмірковую можливі варіанти проблем, які важливо дослідити в рамках наміченої тематики, а потім впроваджую учням за допомогою навідних запитань, ситуацій з наступним колективним обговоренням. Розподіляємо завдання по групах, обговорюємо можливі методи досліджень, пошук інформації, творчих рішень.

Роботу з невеликими за обсягом проектами розпочала вже з 2 – го класу. Це були інформаційні проекти, спрямовані на здобуття інформації, її аналіз та узагальнення фактів.

Згодом почали працювати над дослідницькими проектами. Вони потребують чітко продуманої структури, визначеної мети, актуальності проекту для всіх учасників.

Наведу приклад такої роботи .

Дослідницький проект **«Вода має бути чистою»**. (Я і Україна. Додаток 4)

Мета проекту: виявлення втрат води на практичні потреби; збереження запасів чистої води.

■ Проект бережливих. Спершу слід відповісти на запитання: «Де ми втрачаємо воду?» (Учні створюють схему, на яку наносяться точки втрат води).

■ Наступне завдання: придумати, як скоротити об'єм використання.

■ Завершення - підбиття підсумків.

Результати роботи над проектом були відображені в презентації, яку учні підготували до даного проекту.

Користь методу проектів для початкового навчання складно переоцінити. Він є альтернативою класно- урочній системі. Я його сприймаю як додатковий засіб, що розвиває пізнавальну сферу та особистісні якості школяра . За допомогою методу проектів підвищується пізнавальний інтерес учнів до навчання .

Підвищити ефективність уроку допомагають інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в групах та парах) . Технологія групової роботи допомагає мені готувати дітей нового покоління, які вміють

розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших, працювати в команді. В груповій навчальній діяльності я керую роботою учнів опосередковано, через завдання, які пропоную групам. Виконуючи роботу в групі, дитина реалізує природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги та співпраці. Працюючи над даною технологією, я зрозуміла, що групова форма навчальної діяльності має низку значних переваг над іншими традиційними формами.

Групові методи застосовую на всіх етапах навчальної діяльності, тобто, під час вивчення нового матеріалу, при повторенні, для контролю знань і підготовки домашнього завдання. Працюючи в групі, діти відчувають власну індивідуальність. Цьому сприяють вправи «Рукавичка», «Веселі плями», «Кола по воді», які допомагають навчити дітей зосереджено слухати, виділяти смислові елементи висловлювання, запитувати й вибірково відтворювати матеріал з елементами логічної обробки, зв'язно, послідовно

міркувати.

Групи формую на основі особистісних уподобань, обираю Консультанта, розподіляю між дітьми обов'язки. Консультантів, за товариською згодою, призначаю сама. Це зазвичай сильні у навчанні учні. Роботу буду на принципах рівноправності.

Розрізняю роботу двох видів груп.

1. Групи отримують одне й те ж завдання.

Усім членам груп пропоную одне спільне завдання, але кожен виконує свою ділянку роботи. Після виконання завдань, запропонованих групам, діти на спеціальних картках дають оцінку роботи всієї групи, а також оцінюють роботу кожного учня в групі.

Наведу фрагмент такої роботи.

Робота над словниковим словом «криниця» в 3 – му класі.

1-ша група - скласти словосполучення, речення, визначити граматичну основу

2-га група – дати тлумачення слова криниця, дібрати спільнокореневі слова.

На виконання цієї роботи групам даю 3-5 хвилин. Кожна група представляє свої результати. Інколи робимо це у вигляді презентації: від кожної групи виходить представник із виконаним на аркуші паперу завданням звітує, дає оцінку роботи всієї групи, оцінює роботу кожного учня в групі.

2. Групи отримують різні завдання, що працюють на один результат.

На дошці вивішую загальне завдання «Змінювання іменників». Кожна група отримує завдання.

I гр. Розподілити іменники за родами.

II гр. Визначити числа записаних іменників.

III гр. Визначити відмінки поданих іменників.

Групи одночасно виконують різні завдання, але працюють на один результат. В ході виконаної роботи учні роблять висновок, що іменники змінюються за родами, числами та відмінками.

Моїм учням дуже подобається працювати в малих групах. Для такої роботи я використовую інтерактивну технологію «Акваріум».

Цю технологію я почала впроваджувати в роботу, коли учні вже мали навички роботи в групі. Об'єдную учнів в групи. Першій групі даю завдання. Ця група сідає в центр класу і утворює своє маленьке коло. Учні цієї групи починають обговорювати запропоновану проблему. Група, що працює, зачитує вголос запропоновану ситуацію і обговорює її, використовуючи метод дискусії, і знаходять спільне рішення за 2 – 3 хвилини.

Учні інших груп сідають навколо уважно слухають, не втручаючись в хід обговорення. Після закінчення роботи мала група займає своє місце, а клас обговорює питання.

- Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?
- Чи була ця думка достатньо аргументована, доведена?
- Який з аргументів ви вважаєте найбільш переконливим?

Після цього місце в акваріумі займає інша група і обговорює наступну ситуацію.

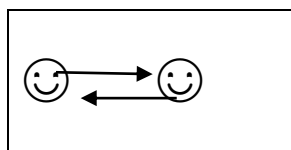
Фрагмент такої роботи . 3 клас

Тема. Незвичний подарунок – краса. В. Сухомлинський «Сергійкова квітка».

Питання для обговорення в «Акваріумі».

- Який подарунок від батьків з тих, що отримали Петрик, Максим і Гриць, є найкращим?
- Сергійко сам зробив товаришам незвичний подарунок – красу. Доведіть це.
- Уявіть, що ви також берете участь у розмові хлопчиків . Що б ви сказали на захист Сергійка?

Не можна не оцінити значення роботи в парах. Така робота сприяє розвитку навичок спілкування, зокрема, вміння висловлюватись, переконувати й вести дискусію, а також навичок критичного мислення . Використання такої форми співпраці залучає всіх учнів до виконання завдання

Наведу приклади завдань, які допоможуть дітям засвоїти правопис словникових слів під час роботи в парі.

ГРА «Словниковий тренажер»

Учням даю картку , на одній стороні якої записані словникові слова з пропуском букв, а на іншій – букви, які слід вставити .

ап...льсин	е
б...тон	е
велос...пед	и
гор...зонт	и
к...мп'ютер	о

Діти в парі по черзі називають букву, пропущену в першому слові, другому і т. д. Учні контролюють і виправляють один одного, завдання записують у зошити , а потім обмінюються зошитами , перевіряючи один в одного написане .

Особливого значення в навчальному процесі надаю ігровій технології. Навчання у грі – це побудова навчального процесу шляхом залучення учня до гри: ігрове моделювання тем, що вивчаються, імітації, рольові ігри, розігрування ситуації за ролями, інсценізація. На власному досвіді переконатися, що в ситуації навчальної гри дитина засвоює програму значно успішніше, ніж у ситуації навчального заняття . За таких умов засвоєння нового матеріалу відбувається без особливого напруження, ніби само собою. Гра, як метод навчання, організовує, розвиває індивідуальні здібності учнів, пам'ять, мислення, розширює пізнавальні можливості. Гра допомагає учням засвоїти складний навчальний матеріал, створює додатковий емоційний фон навчання, опосередковано впливає на хід і результати навчальної діяльності. Саме тут слід переконати дітей, що світ сповнений таємниць і загадок, які вони можуть розкрити власними силами.

На своїх уроках я використовую різні навчальні ігри.

Так, наприклад, на уроках української мови в 2 класі під час вивчення теми «Слова які означають дію предметів» я використовую гру «Вгадай, хто я», спрямовану на розвиток системного мислення. Я загадую предмет або об'єкт. І за 3 -4-ма функціями учні повинні відгадати, хто або що це.

- Я вмю стрибати, котитися, лежати. (М'яч.)

- Я вмю літати, дзижчати, жалити, збирати мед. (Бджола).

- Я вмю малювати, писати, креслити. (Олівець).

У програмі з української мови приділено велику увагу словниковій роботі, результатом якої є розвиток мовлення дітей, підвищення їхньої грамотності. На таких уроках для кращого засвоєння учнями 3 – 4 класів контроль-но-орфографічного списку слів ми проводимо ігри-змагання. Вони не тільки зміцнюють мовні знання, а й збагачують словниковий запас школярів, удосконалюють їхнє мовлення.

Наведу приклад такої роботи.

Під час вивчення теми «Синоніми» проводили гру-змагання. Учнів класу об'єднала в дві групи. Керувала грою я – ведучий.

Грі передувала підготовча робота, у ході якої школярі вчилися користуватися словником. Діти, використовуючи словник синонімів, виписували на контрольні листи словникові слова та синоніми до них. Ці ж самі слова записували на картках, які складали у закриту коробку. Під час гри учні по черзі діставали картки, зачитували написані на них слова та називали відповідні синоніми. За кожен правильну відповідь групі зараховувався один бал. Перемагала та група, яка набирала найбільшу кількість балів.

(зразок контрольного листка)

Контрольний лист.

Слова	Синоніми до них
автомобіль	машина
батьківщина	вітчизна
виразно	чітко
вогнище	багаття
ворота	брама
горизонт	обрій, виднокруг
дитина	малюк
кипіти	вирувати, клекотіти
тепер	зараз, нині
тривога	хвилювання
учитель	педагог, викладач
шофер	водій

Майже на кожному уроці, в початковій школі, виникає необхідність допомагати казковим героям, хвилюватися за їх долю, що часто викликає позитивні емоції.

Цінність ігрової діяльності бачу в тому, що вона, як ніяка інша, дозволяє дітям самостійно вступати в ті чи інші форми спілкування, непримусово розвиває спостережливість і уважність.

Наведу приклад такої роботи.

Гра «Читання з Незнайком».

Я читаю текст, навмисно змінюючи деякі слова. Наприклад, оповідання «Лісовий майстер».

- Незнайко прочитає оповідання «Лісовий майстер». Будьте уважні, допомагайте йому.

Учитель- Незнайко . Стук! Стук! – чути здалеку дзвінку шпакову пісню.

Діти. Ні, дятлову .

Учитель. Що ти робиш, дятле ? – запитує зозуля .

Діти. Ні, сойка і т.д.

Ця гра поживляє роботу учнів на уроці, а головне вчить стежити коли читає.

Не можу не зупинитися на особистісно зорієнтованій технології саме тому, що на протязі останніх п'яти років працювала над проблемою «Сучасний урок в системі особистісно- зорієнтованого навчання». За цей час було прочитано багато методичної літератури, опробовано багато новітніх методів і прийомів, які орієнтувались на особистість, розкривали їхній життєвий потенціал. Тепер можу з впевненістю сказати, що тільки робота, зосереджена на особистість, дає позитивний результат.

Особистісно орієнтована технологія ставить у центр всієї шкільної освітньої системи особистість дитини, забезпечує комфортні та безпечні умови її розвитку. Такий підхід поєднує виховання та освіту в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту, розвитку дитини, підготовки її до життя тощо.

Система «завдання – діалог – навчальна діяльність – гра» утворює базовий і технологічний комплекс особистісно орієнтованого навчання.

Навчальний діалог можна вважати специфічним видом технології. Він являється невід'ємним компонентом внутрішнього змісту особистісно орієнтованої те-

хнології навчання.

Діалог – розмова, відверта бесіда, вільний обмін думками, обмін репліками. На уроці математики в 4 класі під час вивчення теми «Швидкість. Час. Відстань» учні допомагали казковому герою знаходити найкоротшу відстань до місця, де сховані скарби, знаходили найкоротший шлях, доводили свою думку в режимі діалогу.

Під час діалогу, залучаю якомога більше учнів і відстежую дотримання правил ведення діалогу: «не перебивай», «не критикуй», «не торкайся особистості іншого».

Урок був і залишається основним елементом навчального процесу, але в системі особистісно зорієнтованого навчання істотно змінюється його функція, форма організації. Саме учень є центральною фігурою на уроці. Він проводиться не для учнів, а разом з учнями. В цьому випадку урок підпорядкований не повідомленню та перевірці рівня знань, а виявленню досвіду учнів та ставленням до змісту матеріалу, який викладає вчитель.

Щоб досягнути мети особистісно – орієнтованого уроку я використовую такі засоби.

1. Різноманітні форми і методи навчальної діяльності, які дозволяють розкрити суб'єктивний досвід учнів.
2. Створюю атмосферу зацікавленості кожного учня в результаті роботи всього класу.
3. Стимулюю учнів до висловлювань, використовую різні способи виконання завдань без побоювань помилитися, отримати хибну відповідь тощо.
4. Використовую протягом уроку дидактичний матеріал, який дозволяє учневі обрати найбільш значущі для нього зміст, вид та форму навчального матеріалу.
5. Оцінюю досягнення учнів протягом усього процесу їхньої діяльності, а не тільки за кінцевим результатом.
6. Створюю на уроці педагогічні ситуації спілкування, які допомагають кожному учневі виявити ініціативу, самостійність, здатність вибрати способи роботи.

Для досягнення мети змінюю і план уроку. Учні не просто слухають мою розповідь, а постійно співпрацюють зі мною у режимі діалогу, висловлюють свої думки, діляться своїм розумінням змісту, обговорюють те, що пропонують однокласники. Під час бесіди не має правильних (неправильних) відповідей, є різні позиції, точки зору. Я не примушую, а переконую учнів прийняти той зміст, який пропоную з позиції наукового знання. Учні не просто засвоюють готові зразки, а усвідомлюють, як вони отримані. На такому уроці відбувається своєрідний обмін знаннями, колективний відбір його змісту. Саме такий урок можна назвати особистісно зорієтованим. Під час його проведення я разом з учнями здійснюю рівноправну діяльність щодо пошуку. Загальні завдання та засоби

організації конкретизую не я сама , а разом з учнями оволодіваємо етапами особистісно зорієнтованого уроку .

1. Орієнтація .
2. Постановка мети.
3. Проектування .
4. Організація виконання плану діяльності.
5. Оцінювання.

На етапі орієнтації я мотивую наступну діяльність, закладаю позитивну установку на роботу.

Фрагмент етапу.

Діти , подивіться один на одного , усміхніться. Тепер до мене усміхніться . Ось із таким хорошим настроєм, доброзичливим ставленням один до одного ми і розпочинаємо наш урок.

- *Давайте згадаємо, якими повинні бути учні на уроці?
(Уважними , розумними , організованими , слухняними , ввічливими, активними...)*
- *Тож, сподіваюся, що саме такими будуть мої хлопчики і дівчатка.*

На етапі постановки мети разом з учнями визначаємо значущі завдання діяльності, які передбачено здійснити протягом уроку.

Фрагмент етапу.

Нестандартний урок – гра . 2 клас.

«Перший мільйон»

На сьогоднішньому уроці я представляю вам можливість самостійно заробити 1 гривню особистим розумом . Щоб ви відчули , легко чи важко заробляти гроші, щоб зрозуміли , що знання , здобуті на уроках математики, не тільки роблять вас мудрішими, а й допомагають у повсякденному житті .

Важливою умовою особистісно зорієнтованого уроку являється етап проектування , коли плануючи наступну навчальну діяльність, до роботи залучаються діти . Так , наприклад , після ознайомлення з прикладами виду 40 - 6 декілька уроків відводиться для закріплення всіх раніше вивчених випадків додавання і віднімання в межах 100 . Один з таких уроків я використовую для спільного планування змісту уроку . З цією метою на перерві на дошці я записую ті основні етапи , із яких пропонується побудувати урок . Орієнтуючись на дані етапи учням пропоную самим скласти план уроку . Цю роботу учні виконують з великим бажанням і задоволенням. Вони віддають перевагу цікавим завданням, але проаналізувавши результати попередніх уроків, учні відмічають , що ще не всім вдається знаходити значення виразів, що засвоєно гірше і над чим пот-

рібно ще працювати. Систематичне використання на уроках ситуації вільного вибору, участь у плануванні роботи, дає змогу учням більш правильно планувати свою діяльність для засвоєння матеріалу, який вивчається на уроці.

Для того, щоб дитина могла краще розкрити свої здібності, свій навчальний потенціал і водночас почуватися комфортно на уроці використовую різнорівневі завдання.

Диференційований підхід – основна складова особистісно орієнтованого навчання, тому, готуючись до уроку, обираю індивідуальні завдання для кожної дитини (завдання підвищеної складності, творчі, випереджувальні вправи, вправи на кмітливість, уважність).

Важливим аспектом методу диференційованого підходу вважаю те, що діти самостійно обирають обсяг роботи для себе. І наприкінці уроку у дитини є почуття задоволення від добре зробленої роботи. Адже навіть сильні учні не можуть кожен день працювати однаково добре. А у слабких учнів не виникає комплексу нижчеартості, вони починають вірити у власні сили, навчаються охоче.

Наведу приклад диференційованої роботи.

Робота з віршем.

Послухайте уривок з твору Лесі Українки:

**«Стояла я і слухала весну,
Весна мені багато говорила,
Співала пісню дзвінку, голосну,
То знов таємно – тихо шелестіла»**

Бесіда : Що могла „сказати” Лесі весна ?

(завдання даю диференційовано)

1. Скласти 2-3 речення, що могла сказати весна Лесі Українці ?
2. Продовжити «Коли земля прокинулася від зимового сну...»
3. Текст – міркування. «Казав мені дідусь: «Весняний день рік годує...»

Таким чином всі учні засвоїли завдання. Але сильніші не виконували механічно одну й ту ж роботу, а творили, розвивали своє мислення.

Слабкі учні не списували бездумно з дошки, а виконували посильну для них роботу.

На етапі організації виконання плану діяльності учні вибирають способи пояснення нового матеріалу (конспект, схема, таблиця, опора, план), під час закріплення знань, в разі можливості, учні вибирають посильні (різнорівневі) завдання і обирають способи їх розв'язання, домашні завдання задаю диференційовано, за рівнями складності та способами виконання. (Додаток 5)

Активізація пізнавальної діяльності є необхідною умовою проблемного навчання. Проблемний підхід у навчанні – це шлях міркувань, роздумів, спостережень, висування гіпотез, розв'язання пізнавальних завдань, завдань дослідницького характеру, перевірки правильності узагальнень, висновків.

Теорія проблемно-пошукового навчання базується на організації навчального процесу, яка передбачає створення проблемної ситуації та активну самостійну діяльність учнів в її розв'язанні, що веде до ґрунтового засвоєння матеріалу, розвиває творче мислення, здатність до самостійної роботи.

Навчальна проблема – це суперечність між старою та новою інформацією. В своїй роботі виділяю три види проблемного навчання:

- проблемний виклад навчальної інформації ;
- створення на уроці проблемної ситуації;
- формування і розв'язання проблеми самими учнями.

Алгоритм дії:

Постановка проблеми → визначення шляхів її розв'язання → вибір оптимального шляху → розв'язання проблеми.

Метод проблемно-пошукової технології (дослідження) часто використовую на уроках природознавства. При вивченні нового матеріалу, доводиться багато вирішувати проблем, висувати гіпотез для їх вирішення, перевіряти гіпотези, експериментувати і аналізувати отримані результати. На етапі висунення гіпотез користуюся принципом «чим більше, тим краще», нехай шукають відповіді на поставлені запитання різними способами. Кожну знайдену гіпотезу діти обґрунтовують.

Фрагмент такої роботи .

Природознавство. Тема «Водойми України».

Бесіда з використанням технології «Мозковий штурм»

Учитель. *Діти, прочитайте вислів французького письменника Антуана де Сент – Екзюпері: «...у тебе ні смаку, ні кольору, ні запаху, тебе не можливо описати, тобою втішаються, не відаючи, що ти таке. Не можна сказати, що ти необхідна для життя: ти – саме життя ...Ти найбільше багатство в світі».*

- Подумайте і скажіть, про що він міг так сказати? (Про воду).

- Обміркуйте і висуніть гіпотези, чому вода така важлива для життя?

(Учні обмірковують, висувують свої гіпотези, вибирають правильну)

В своїй роботі застосовую різні варіанти проблемного викладу:

1. Організую вивчення фактичного матеріалу, пропоную учням самостійно розкрити його суть: пояснити причини подій, явищ, зробити висновки тощо.

2. Ознайомлюю учнів з різними думками по суті питань, що вивчаються, або викладаю два різних шляхи розв'язання запропонованої проблеми. При цьому учні обґрунтовують ту думку, яку вони вважають правильною.

3. Звертаю увагу учнів на якусь суперечність, конфлікт з тим, щоб вони самі відшукали шляхи розв'язання. (Додаток б)

При вивченні навчального матеріалу пропоную різні проблемно – пошукові завдання. Наприклад, вивчаючи тему «Мішані ліси», пропоную учням самостійно знайти відповіді на такі запитання :

- У лісі вирубали старі гіллясті дерева. Незабаром молодий ліс загинув. Поясніть чому?

- Чому в густому ялинковому лісі немає ані жовтих, ані синіх, ані червоних квітів, а лише білі та блідо – рожеві?

Доступним і цікавим засобом формування висновків, пошуку нових ознак і функцій вважаю метод аналогій. На основі схожості явищ, об'єктів у школярів виникають здогадки, припущення про способи розв'язання проблеми, які допомагають дітям осмислити і творчо засвоїти тему уроку. Створення на уроці проблемної ситуації активізує діяльність учнів, сприяє формуванню пізнавального інтересу.

Наприклад, при вивченні теми «Ділення з остачею», останнє завдання усного рахунку формую наступним чином.

Заповніть таблицю.

Ділене	54		36	18		24	48	45	21	<u>13</u>
Дільник	6	2			3		6	9		
Частка		8	4	2	4	8			3	<u>0</u>

Перші дев'ять клітинок таблиці учні заповнюють швидко, останньої учні не розуміють. Склалася така ситуація, коли здобутих знань недостатньо для виконання завдання, в учнів виникає потреба отримувати нові знання для вирішення даної проблеми. Чи при відповіді на питання «Чому не можна ділити на нуль?», учням пропоную усно виконати ділення і зробити перевірку множенням. Виконуючи завдання (13:0) учні в частці пропонували числа 13 і 0, але перевірка показала, що жодне з названих чисел при множенні на 0 не дає в добутку числа 13. Виникає проблема пошуку такого числа, яке при множенні на 0 дало б в результаті 13. Виявляється такого числа нема. Висновок: ділити на 0 - не можна. На уроці учням дана можливість побувати в ролі дослідника.

Дитяча ініціатива, пошукова активність, спрямована на «винахід», самостійне відкриття засобів і способів розв'язання завдань – одна з найвищих цінностей навчальної діяльності. В своїй роботі намагаюся підтримувати і зрощувати пошукову активність, прагну сформувати в учнів уміння вчитися самостійно.

Так під час вивчення теми «Людина – живий організм» (Я і Україна, 4 клас) учням були запропоновані проблемні запитання:

-«Чим відрізняється людина від тварин?»

-«З чого складається організм людини?»

-«Як надати першу допомогу у випадку незначних ушкоджень шкіри».

На виконання цієї роботи даю учням 5 хвилин. Результати пошукової роботи учні презентують використавши інтерактивний прийом «Мікрофон». Ця робота моїм учням подобається. Вони відчують себе артистами, стараються розповідати про результати своєї пошукової роботи виразно, емоційно, чітко

Використовуючи в своїй роботі інноваційні технології та інтерактивні методи і прийоми роботи, я переконалася, що учні стали краще аналізувати, зіставляти, виділяти головне, вміло застосовувати здобуті знання на практиці, набули комунікативних навичок. Підвищився їх інтерес до знань, зросла самоповага. Тому я впевнена, що за новітніми інноваційними технологіями – майбутнє. Постійне впровадження їх у практику роботи робить процес навчання значущим, орієнтованим на особистість учня, і дає позитивні результати

Зараз я вже можу говорити про результати своєї роботи. Я маю випускника початкової школи, який:

- уміє орієнтуватися в різних життєвих ситуаціях;
- критично мислить, використовує сучасні технології;
- формує й відстоює власну думку;
- уміє працювати з інформацією;
- комунікабельний, ладнає з колективом.

Література

1. Аміпілогова Л. Інноваційна освітня діяльність – вимога часу // Завуч. – 2003. - № 11.
2. Кругла А.Д. Використання інтерактивних технологій на уроках української мови// Початкове навчання та виховання. – 2008 №1 С.6.
3. Онищенко О. Особистісно орієнтований підхід// Початкова освіта 2005 №43 С 5 – 6.
4. Даневська К. Інноваційні процеси та їх реалізація // Рідна школа. – 1997. - № 6. – С. 16.
5. Даниленко Л. І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальноосвітній середній школі // Управління освітою – 2001. - № 3.
6. Карпова А. Психолого-педагогічні аспекти запровадження інноваційних технологій у сучасній школі // Нива знань. – 2002. - № 3. С. 63.
7. Мірошко О.І. Використання системи розвитку критичного мислення// Початкове навчання та виховання. С.11.
8. Воронцова Г.О. Формування творчої особистості засобами слова// Початкове навчання та виховання 2006 №31 С.7.
9. Мороз О. Запровадження інноваційних педагогічних технологій // директор школи. Україна. – 2002. - № 6. – С. 69 – 73.
10. Остапчук О. Інноваційні процеси в освіті: пошук істини триває // підручник для директора. – 2003. - № 4. – С. 3.
11. Підласий І., Підласий А. Педагогічні інновації // Рідна школа. – 1998. - № 12. – С. 3 – 17.
12. Зенько А. Методи розвитку критичного мислення на уроках читання// Початкова освіта №1 2009 С.6.
13. Пушкарьова Т. Інноваційні підходи // Директор школи. – 2001. - № 45.
14. Святченко О. Диференціація – умова успішного навчання // Початкова освіта №12 2007. С. 3.
15. Волковська Т. Як створити навчальний проект// Початкова освіта №40.2006. С.9.
16. Ковальська В. Методи й прийоми вдосконалення техніки читання//БВПШ №5 2004. С.37.
17. Кондратюк О. Технологія особистісно орієнтованого уроку//Шкільний світ 2008р.
18. Арнаут Г. Групові форми навчання в початковій школі//Початкове навчання та виховання.-2004 №32. С.6.
19. Мітяєва Н.Проблемно – пошукове навчання // Початкова освіта №24 2005. С.11.
20. Сучасні технології навчання // Директор школи. - 2007. - № 37. - С. 3.
21. Онопрієнко О. Проекти в початковій школі//Шкільний світ 2008.
22. Шкльода В.Ігрова технологія в початковій школі// Розкажіть онуку №2 007. С.84.

